

Χλωρίδα και οικότοποι της Οίτης

Έργο: Παρακολούθηση ειδών και τύπων οικοτόπων

Το Πρόγραμμα Παρακολούθησης Ειδών και Τύπων Οικοτόπων

Η παρακολούθηση των τύπων οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα πραγματοποιείται σε ανταπόκριση της χώρας στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις Οδηγίες 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΕ (η γνωστή ως σήμερα 79/409/ΕΟΚ).

Παρακολούθηση είναι η διαχρονική καταγραφή (εποπτεία) και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαντούν στις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 αλλά και στον εθνικό χώρο.

Στο πλαίσιο αυτό εφαρμόστηκε για την περιοχή της Οίτης την περίοδο 2014-2015 ένα σύστημα επιστημονικής παρακολούθησης (monitoring) των ειδών και τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαντούν στην περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης (τόσο εντός όσο και εκτός των περιοχών Natura 2000). Η μεθοδολογία συμπεριλάμβανε εντατικές καταγραφές και δειγματοληψίες στο πεδίο και αξιολόγηση του βαθμού διατήρησης σύμφωνα με τα εθνικά και ευρωπαϊκά πρότυπα.

ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ ΤΗΣ ΟΙΤΗΣ

Κείμενο: Πηνελόπη Δεληπέτρου

Φωτογραφίες: Πηνελόπη Δεληπέτρου, Ηλίας Δημητριάδης, Ερωτόκριτος Καλογερόπουλος
Σχεδιασμός: Άρης Βιδάλης

Έργο: **Παρακολούθηση ειδών και τύπων οικοτόπων**

Ανάδοχος: «NERCO – Ν. ΧΛΥΚΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ Α.Ε.Μ.»

Επιστημονικός Συντονισμός:

Κυριάκος Γεωργίου, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

nerco
Ν. ΧΛΥΚΑΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ Α.Ε.Μ.

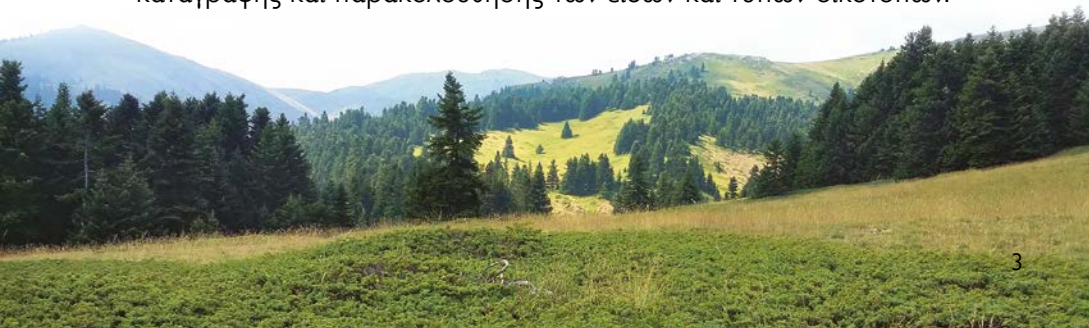
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ

Το πρόγραμμα παρακολούθησης αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για το βέλτιστο σχεδιασμό των μέτρων διαχείρισης εντός της περιοχής ευθύνης του Φ.Δ. και αποσκοπεί στην αποτελεσματική προστασία των ειδών και τύπων οικοτόπων, συμβάλλοντας έτσι στη διατήρησή τους σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Αντικείμενο του έργου (για τα είδη χλωρίδας και τους τύπους οικοτόπων)

- Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή ενός προγράμματος επιστημονικής παρακολούθησης του βαθμού διατήρησης ειδών και των τύπων οικοτόπων των Παραρτημάτων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ
- Η επικαιροποίηση της βάσης δεδομένων του Δικτύου Natura 2000, με βάση τα αποτελέσματα των εργασιών πεδίου
- Η σύνταξη προτάσεων για πιθανή επέκταση του Δικτύου Natura 2000 στην περιοχή της Οίτης
- Η σύνταξη προτεινόμενων Επιθυμητών Τιμών Αναφοράς (Favorable Reference Values) και Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη χλωρίδας και τους τύπους οικοτόπων
- Η σύνταξη προτάσεων για το πρόγραμμα παρακολούθησης που θα πρέπει να εφαρμοστεί τα επόμενα χρόνια
- Η εκπαίδευση του προσωπικού του Φ.Δ. στη μεθοδολογία καταγραφής και παρακολούθησης των ειδών και τύπων οικοτόπων.

Αποτελέσματα Προγράμματος Παρακολούθησης

Ανεβαίνοντας στην Οίτη, από τις χαμηλότερες πλαγιές ως τις ψηλότερες κορυφές του **Πύργου** (2152 m), της **Αλύκαινας** (2052 m), του **Γρεβενού** (2116 m) και της **Τσουμανόλακκας** (2114 m), διασχίζεις:

- πέντε βιοκλιματικούς ορόφους (περιοχές με διαφορετικό κλίμα και διαφορετική βλάστηση) από τον Θερμο-Μεσογειακό ως τον Ορο-Μεσογειακό,
- διάφορους τύπους γεωλογικών υποστρωμάτων (κυρίως διάφοροι τύποι ασβεστόλιθου και φλύσχη αλλά και αλλούβια) και εδαφών που εναλλάσσονται,
- απότομες βραχώδεις πλαγιές, κορυφές και φαράγγια ή οροπέδια με επίπεδα λιβάδια και αποστρογγυλεμένες κορυφές,
- πλαγιές νότιες, βόρειες, δυτικές και ανατολικές,
- ρέματα περιοδικά ή μόνιμα και καταρράκτες ή και ορεινά λιμνία,
- περιοχές με διαφορετική ιστορία ανθρωπογενών επιρροών.

Η ποικιλομορφία αυτή αντανakλάται στη βιοποικιλότητα της χλωρίδας και των οικοτόπων. Το οικολογικό τοπίο της Οίτης αποτελείται από οικοσυστήματα θαμνώνων, δασών και λιβαδιών, οικοσυστήματα βράχων και υγροτοπικά οικοσυστήματα που συνίστανται από περισσότερους από **15 τύπους οικοτόπων** με μεγάλη ποικιλία φυτοκοινοτήτων που περιλαμβάνουν **περισσότερα από 1150 είδη και υποείδη φυτών.**

Στις επόμενες σελίδες παρουσιάζονται οι προστατευόμενοι και σημαντικοί οικοτόποι και κάποια από τα χαρακτηριστικότερα και σημαντικότερα είδη χλωρίδας που απαντώνται σε κάθε οικοσύστημα της Οίτης.

92C0

Τα μεγάλα ρέματα στα χαμηλότερα υψόμετρα της Οίτης καλύπτονται από πλούσια **πλατανοδάση** (οικότοπος 92C0). Πιο σπάνια, σε μεγαλύτερα υψόμετρα, υπάρχουν χαμηλές **ιτιές** (οικότοπος 92A0). Στα παρόρθια δάση ζουν πολλά υδρόφιλα και σκιοφιλά φυτά, όπως τα *Angelica sylvestris*, *Agrimonia eupatoria* και *Petasites anapetrovianus*, διάφορα βούρλα, όπως το *Carex divulsa* και αναρριχητικά φυτά, όπως ο κισσός (*Hedera helix*) και είδη αγράμπελης (*Clematis*).

Υγρότοποι

Clematis vitalba

Gymnadenia conopsea

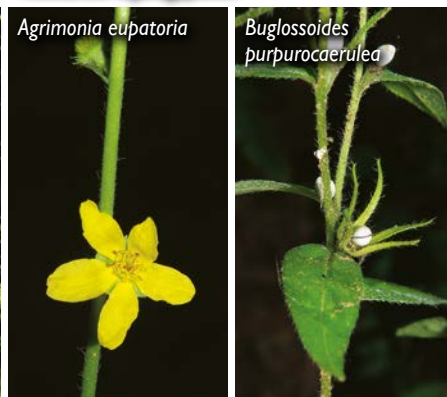
Thalictrum aquilegifolium

Angelica sylvestris

Carex divulsa

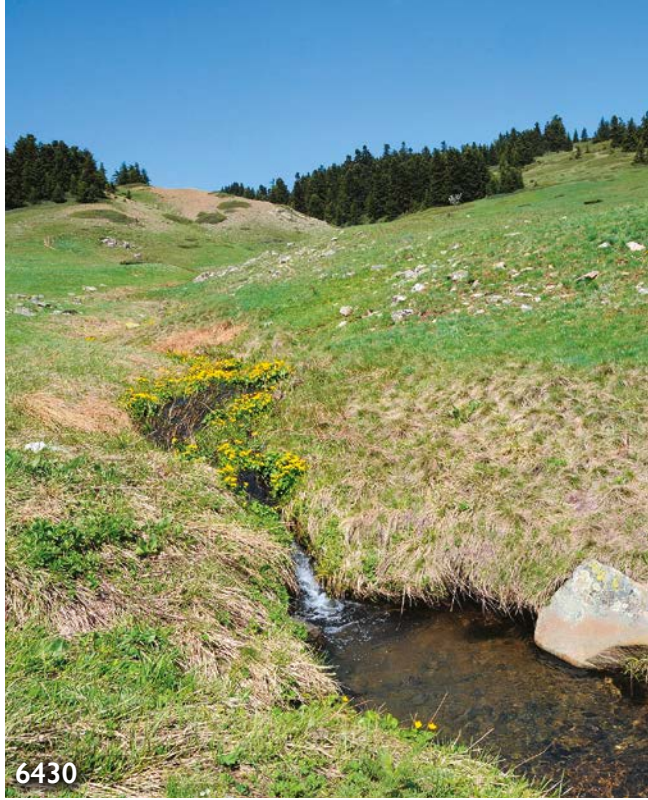

Agrimonia eupatoria

Buglossoides purpurocaerulea

Στα πολυάριθμα στενά
 ρέματα των μεγάλων
 υψομέτρων σχηματίζονται
υγρά λιβάδια (οικότοπος
 6430) με πολλά υδρόφιλα
 φυτά. Πάντα υπάρχουν
 βούρλα (*Juncus*, *Carex*)
 και είδη νεραγκούλας
 (*Ranunculus*). Κάποια φυτά
 είναι εντυπωσιακά, όπως
 η κίτρινη *Caltha palustris*,
 η λευκή *Parnassia palustris*
 και οι μεγάλες ορχιδέες
 του γένους *Dactylorhiza*.
 Κάποια είναι καλαμοειδή
 με αφανή άνθη, όπως
 το αγρωστώδες *Glyceria fluitans*.

6430

Υγρότοποι

Parnassia palustris

Carex otrubae

Caltha palustris

Glyceria fluitans

Ranunculus paludosus

Dactylorhiza sambucina

Dactylorhiza baumanniana

Λιβαδιές – Μάιος/Ιούνιος

Υγρότοποι

Λιβαδιές – Ιούνιος/Ιούλιος

Λιβαδιές – Οκτώβριος

Τα **Μεσογειακά εποχιακά λιμνία** (οικότοπος 3170) είναι μικρές κοιλότητες που κατακλύζονται από νερό από το φθινόπωρο έως την άνοιξη και ξηραίνονται βαθμιαία το καλοκαίρι. Αποτελούν το ενδιαίτημα εξειδικευμένων «αμφίβιων» φυτών που για να ολοκληρώσουν τον κύκλο ζωής τους χρειάζονται την εναλλαγή της υγρής και της ξηρής περιόδου. Είναι φυτά πολύ μικρού μεγέθους και ορατά για τόσο μικρό χρονικό διάστημα, που θεωρούνται «ακριβοθώρητα». Τα εποχιακά λιμνία είναι οικότοπος σπάνιος και απειλούμενος σε όλη την Ευρώπη.

Juncus bufonius

Lythrum thymifolia

Myosurus minimus

Ranunculus lateriflorus

Limosella aquatica

Στην Οίτη υπάρχουν τέσσερα μικρά ρηχά λιμνία (συνολική έκταση 130-600 τ.μ.), στις θέσεις Λιβαδιές, Γρεβενό, Αλύκαινα και Λούκα. Τα μικροσκοπικά φυτά που εμφανίζονται αφού λιώσουν τα χιόνια είναι τα: *Myosurus minimus*, *Ranunculus lateriflorus*, *Limosella aquatica*, *Lythrum thymifolia*, *Juncus bufonius* και η Βερονίκη της Οίτης (*Veronica oetaea*).

Η **Βερονίκη της Οίτης** απαντά μόνο στα τρία πρώτα λιμνία και πουθενά αλλού στον κόσμο. Παρ' όλη τη μικρή έκταση, ο πληθυσμός της είναι μεγάλος. Εκτιμάται ότι κάθε χρονιά ανθίζουν 200.000-1.000.000 φυτά με πυκνότητα 10-50.000 φυτά ανά 0,25 τ.μ.

Veronica oetaea

Veronica oetaea

Σε ομαλές πλαγιές, σε υψόμετρα γενικά μεγαλύτερα από 1500 m, τα μεγάλα ανοίγματα του ελατοδάσους καλύπτονται σταδιακά από τους **έρποντες θάμνους της νανώδους αρκεύθου** (*Juniperus communis* subsp. *nana*) που σχηματίζουν εκτεταμένα στρώματα (οικότοπος 4060). Τα είδη φυτών που είναι ικανά να αναπτυχθούν μέσα από τους θάμνους είναι λίγα, όπως το συχνό *Podospermum roseum* και η σπάνια και προστατευόμενη *Gentiana lutea*.

Ορεινοί θαμνώνες

Gentiana lutea

Gentiana lutea

Podospermum roseum

Podospermum roseum

Thalictrum minus

Minuartia stellata

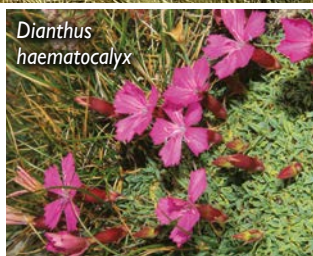
Laserpitium pseudomeum

4090

Σε υψόμετρα γενικά μεγαλύτερα από 1600 m και συνήθως πάνω από τα 1900 m, όπου δεν φτάνει το ελατοδάσος, υπάρχουν **εκτάσεις με μικρούς, συχνά αγκαθωτούς θάμνους** (οικότοπος 4090), όπως τα ενδημικά *Acantholimon graecum* και *Minuartia stellata*, ο *Dianthus haematocalyx* subsp. *ventricosus* και είδη *Astragalus*.

Οι θαμνώνες αυτοί αποτελούν ενδιαίτημα πολλών άλλων ειδών με ορεινή εξάπλωση, όπως τα *Sempervivum marmoreum*, *Thalictrum minus* subsp. *saxatile* και *Solidago virgaurea*, βαλκανικών ενδημικών όπως ο *Dianthus integer* και ελληνικών ενδημικών όπως το *Laserpitium pseudomeum* και το τοπικό ενδημικό Οίτης και Παρνασσού *Alyssum gustavssonii*.

Dianthus haematocalyx

Acantholimon graecum

Alyssum gustavssonii

Astragalus thracicus

Astragalus sempervirens

Astragalus creticus

Sempervivum marmoreum

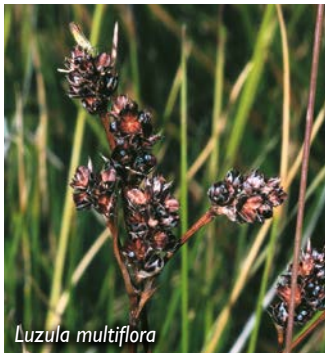

6230

Ορεινά λιβάδια

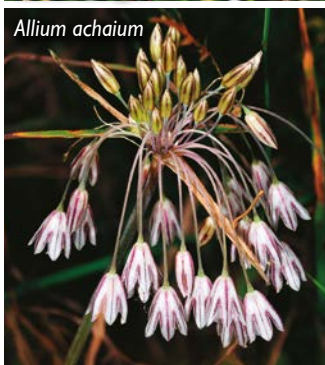
Alopecurus gerardii

Luzula multiflora

Anthoxanthum odoratum

Allium achaium

Οι μεγάλες ανοιχτές εκτάσεις σε ομαλές πλαγιές μεγάλων υψομέτρων καλύπτονται από λιβάδια. Οι ναρδώνες, οι **πλούσιοι σε είδη *Nardus* λειμώνες**, αναπτύσσονται σε βαθιά και υγρά εδάφη, σε φλύσχη (οικότοπος 6230).

Η βλάστηση είναι πυκνή και περιλαμβάνει πλήθος ειδών ενώ οι ρίζες των φυτών σχηματίζουν χορτοτάπητα. Υπάρχουν πολλά είδη αγρωστωδών, όπως τα *Nardus stricta*, *Alopecurus gerardii*, *Anthoxanthum odoratum* και διάφορα είδη

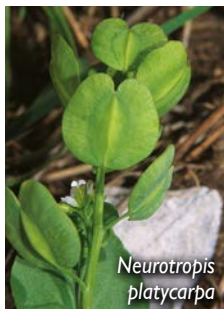
Η θέση του *Neurotropis platycarpa*

των *Poa* και *Festuca*. Μεταξύ των ειδών που απαντούν συχνά είναι τα *Centaurea nervosa*, *Centaurea triumfettii*, *Armeria canescens*, *Allium achaicum*, *Luzula multiflora*, *Galium verum* και το ενδημικό *Halacsyella parnassica*.

Ένα μικρό λιβάδι, κάτω από την κορυφή του Πύργου είναι η μοναδική θέση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη του είδους *Neurotropis platycarpa*.

Οι θάμνοι της νανώδους αρκεύθου επεκτείνονται σταδιακά στο χώρο των λιβαδιών και παρέχουν καταφύγιο για την ανάπτυξη νεαρών ελάτων.

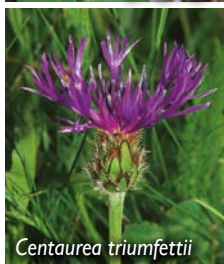
Με την πάροδο του χρόνου, τα λιβάδια μετατρέπονται αρχικά σε θαμνώνα και μετά σε δάσος. Η επαναφορά της παραδοσιακής διαχείρισης των λιβαδιών ίσως ανατρέψει αυτή την τάση.

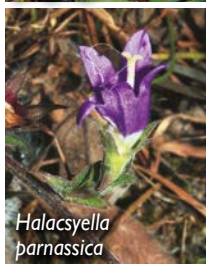
Neurotropis platycarpa

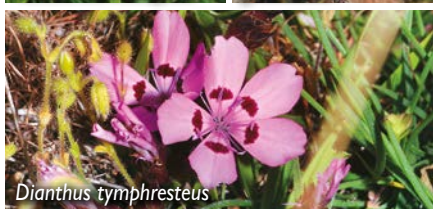
Neurotropis platycarpa

Centaurea triumfettii

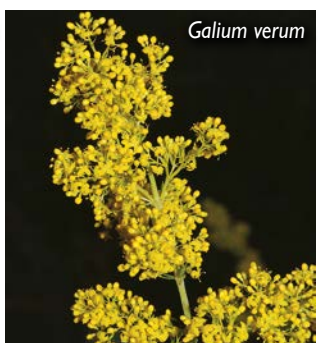
Halacsyella parnassica

Dianthus tymphresteus

Centaurea nervosa

Galium verum

Armeria canescens

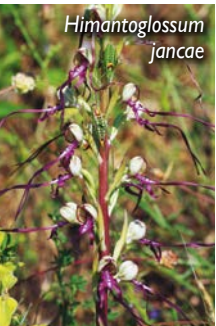
Nardus stricta

951B

Τα **ελατοδάση** με την ελληνική ενδημική κεφαλληνιακή ελάτη (*Abies cerhalonica*, οικότοπος 951B) είναι ο κύριος τύπος βλάστησης του ορεινού όγκου της Οίτης. Ο δροσερός υπόροφος των πυκνών δασών φιλοξενεί πολλά σκιοφίλα είδη όπως τα *Galium rotundifolium*, *Aremonia agrimonoides*, *Doronicum orientale*, *Sanicula eurobaea*, *Viola graeca*, *Lilium chalconicum*, *Fragaria vesca* (άγρια φράουλα): ημιπαράσιτα, όπως οι ορχιδέες *Epipactis helleborine* και *Platanthera chlorantha* και παράσιτα όπως η *Hyoporitys monotropa*.

Ορεινά δάση

Himantoglossum jankae

Lilium chalconicum

Aremonia agrimonoides

Στις παρυφές των ελατοδασών βρίσκονται δύο σημαντικά είδη, η προστατευόμενη ορχιδέα *Himantoglossum jankae* και η *Alkanna calliensis* που απαντά μόνο στα όρη Οίτη, Γκιώνα και Βαρδούσια.

Hyoporitys monotropa

Viola graeca

Epipactis helleborine

Fragaria vesca

Alkanna calliensis

9560

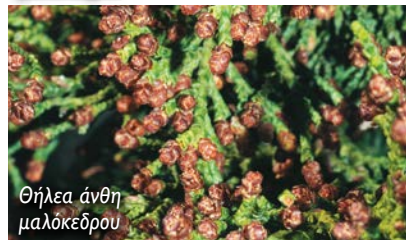
Το μαλόκεδρο (*Juniperus foetidissima*) απαντά συνήθως μεμονωμένα ή μαζί με το έλατο στις βραχώδεις ασβεστολιθικές πλαγιές της Οίτης. Οι **αμιγείς δασικές συστάδες του μαλόκεδρου** (οικότοπος 9560), όπως αυτές που σχηματίζονται στη Φακίτσα και το Ξεροβούνι, είναι σπάνιες όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε όλη τη Μεσόγειο.

Είναι είδος δίοικο, δηλαδή υπάρχουν θηλυκά και αρσενικά δένδρα με διαφορετικά άνθη. Είναι, λοιπόν, σημαντικό να εξασφαλίζεται η παρουσία αρκετών θηλυκών δένδρων που φέρουν τους καρπούς.

Στη Φακίτσα, κάτω από τα μαλόκεδρα, βρίσκεται το πολύ σπάνιο *Allium lagarophyllum*, στενοενδημικό είδος της Οίτης.

Αρρενα άνθη
μαλόκεδρου

Θήλεα άνθη
μαλόκεδρου

Μαλόκεδρο (*Juniperus foetidissima*)

Galium rotundifolium

Allium lagarophyllum

Allium lagarophyllum

9320

Δάση και θαμνώνες χαμηλών υψομέτρων

Cercis siliquastrum

Smilax aspera

Ruscus aculeatus

Στις χαμηλότερες πλαγιές της Οίτης, κυρίως πάνω από την Υπάτη, αναπτύσσονται οι ψηλοί και πυκνοί **Μεσογειακοί θαμνώνες με αείφυλλα-σκληρόφυλλα είδη** που ονομάζονται μακί (οικότοπος 9320). Χαρακτηριστικοί θάμνοι είναι το σχίνο (*Pistacia lentiscus*), η χαρουπιά (*Ceratonia siliqua*) και η κουτσουπιά (*Cercis siliquastrum*).

Σε λίγο πιο μεγάλα υψόμετρα, κυριαρχούν οι βελανιδιές (είδη *Quercus*).

Τα **δάση αριάς** (*Quercus ilex*, οικότοπος 9340) έχουν τη μεγαλύτερη εξάπλωση, κυρίως στην περιοχή του Γοργοποτάμου και της Μονής Αγάθωνος. Λιγότερο συχνά, απαντούν **δάση με ψηλά πουρνάρια** (*Quercus coccifera*, οικότοπος 934A) που σε θέσεις με βόσκηση

έχουν υποβαθμιστεί σε θαμνώνες (οικότοπος 5340).

Τα **δάση φυλλοβόλων δρυών** (οικότοπος 91M0), με τη χνοώδη δρυ (*Quercus rubescens*) και τη πλατύφυλλη δρυ (*Quercus frainetto*) απαντούν σε ακόμα ψυχρότερο κλίμα και είναι πιο σπάνια στην Οίτη.

Στα δάση και τους θαμνώνες απαντούν και άλλα ξυλώδη είδη, όπως η κουμαριά (*Arbutus unedo*), η γλυστροκουμαριά (*Arbutus andrachne*), ο φράξος (*Fraxinus ornus*), η οστριά (*Ostrya carpinifolia*), η χρυσοξυλιά (*Rhus cotinus*), ο πυράκανθος (*Pyracantha coccinea*) και αναρριχητικά φυτά όπως η αβρωνιά (*Tamus communis*) και ο αρκουδόβατος (*Smilax aspera*). Ο υπόροφος έχει λίγα σκιόφιλα είδη, όπως το κυκλάμινο (*Cyclamen hederifolium*), ο *Lathyrus laxiflorus*, το *Galium hellenicum* και η λαγομηλιά ή κρυφός έρωτας (*Ruscus aculeatus*) που είναι προστατευόμενο και φαρμακευτικό φυτό.

9340

Quercus coccifera

Quercus ilex

Quercus frainetto

Pyracantha coccinea

Galium hellenicum

Cyclamen hederifolium

Rhus cotinus

Οι **φυτοκοινότητες που αναπτύσσονται στους απότομους ασβεστολιθικούς βράχους** (οικότοπος 8210) αποτελούνται από εξειδικευμένα φυτά, που αντέχουν το αντίξοο περιβάλλον και είναι ικανά να αναπτύσσονται σε σχισμές βράχων, τα χασμόφυτα. Τέτοια χασμοφυτικά είδη στην Οίτη είναι τα *Potentilla speciosa*, *Arabis bryoides*, *Achillea holosericea*, *Campanula versicolor*, διάφορα είδη των γενών *Alyssum* και *Sedum* και τα ενδημικά *Campanula rupestris*, *Draba lacaitae*, *Silene auriculata* και *Asperula oetaea*.

Οικότοποι βράχων

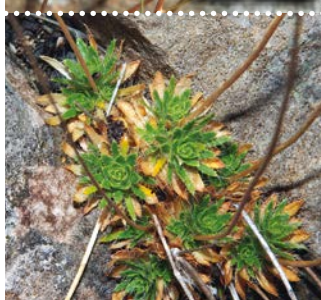
Sedum hispanicum

Draba lacaitae

Silene auriculata

Campanula rupestris

Potentilla speciosa

Asperula oetaea

8210

**Η βλάστηση στις
απότομες πλαγιές
με λιθώνες ή σάρες**

(οικότοπος 8140) είναι
αραιή και αποτελείται
επίσης από ειδικά
προσαρμοσμένα είδη,
όπως τα *Centranthus
longiflorus* subsp. *junceus*,
Euphorbia deflexa,
Heracleum sphondylium
και *Sambucus ebulus*.

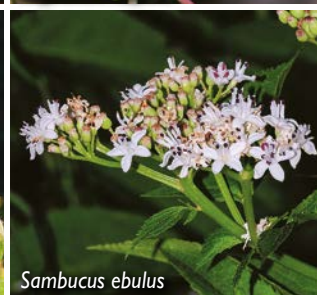
Centranthus longiflorus

Euphorbia deflexa

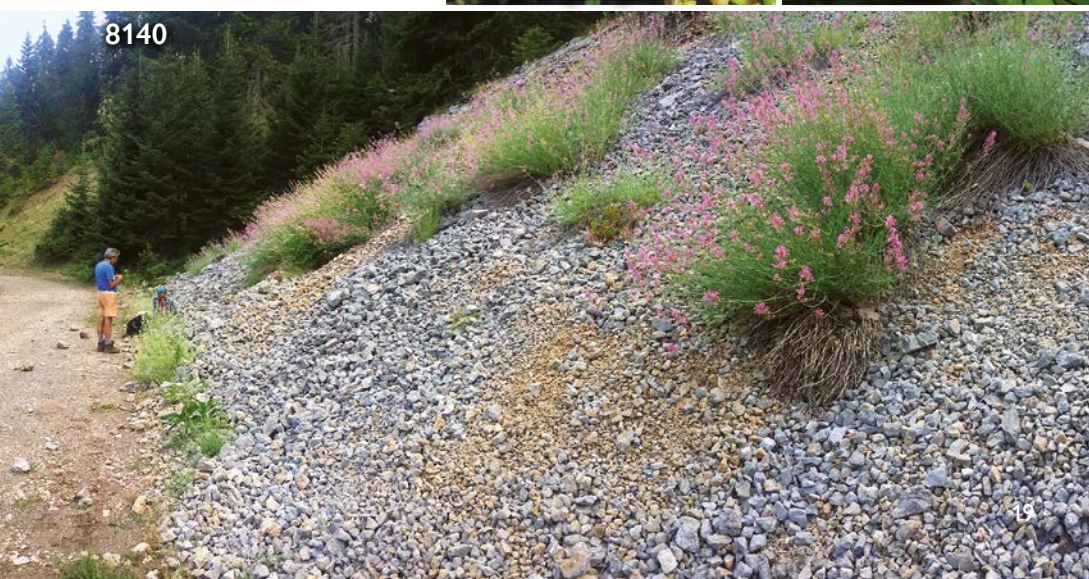

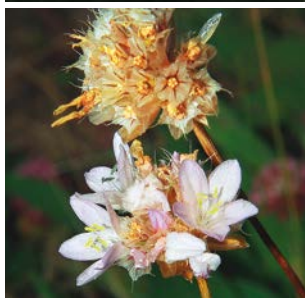
Heracleum sphondylium

Sambucus ebulus

8140

www.oiti.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΗΠΕΙΡΟΥ»

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης